

Prostituta: víctima, delinqüent o professional del sector?

per Montserrat Rodríguez ([@Montse Rodri](#))

Durant les darreres setmanes ens hem aixecat amb titulars com: “Barcelona vol regular la prostitució”. Tanmateix, és necessari d’aclarir que l’Ajuntament de Barcelona, encapçalat per Ada Colau, no té competències per regular-ne l’exercici. De fet, el que es pretén és deixar d’imposar multes a les persones que exerceixen la prostitució i cercar maneres de millorar les condicions de l’exercici de la prostitució voluntària, mitjançant una llicència específica per al sector. [1 i 2]

Des d’un punt de vista penal, la legislació espanyola no considera la prostitució com a constitutiva de delictes; tan sols ho són les situacions que suposen una limitació de la llibertat sexual de la víctima o l’aprofitament de la seva situació de feblesa, així com les que afavoreixen la prostitució de menors o incapaços. En aquest sentit, la indisponibilitat del cos humà és un principi general de tot l’ordenament jurídic espanyol, pel qual estan penats, per exemple, la venda d’òrgans o el seu lloguer. Sobre aquesta matèria també existeix una important normativa de caràcter internacional, com la Declaració Universal de Drets Humans de 10 de desembre de 1948, el Conveni per a la repressió del tràfic de persones i de l’explotació de la prostitució aliena del 2 de desembre de 1949, o la Convenció sobre l’eliminació de totes les formes de discriminació de la dona. [3]

Per contra, la prostitució a la societat és una realitat imperant de la qual no és ni tan sols possible de donar xifres exactes, ja que el mateix context legal en què s’emmarca –açò és, “tot el que no està prohibit està permès però tampoc no està regulat”– suposa que no es poden recopilar llistats dels professionals que en són econòmicament dependents. Així, les xifres sobre la prostitució que podem trobar a les monografies seran, sent positius, meres aproximacions.

Segons aquestes xifres ambigües i disperses, a l’Estat espanyol hi ha entre 100.000 i 300.000 persones que es dediquen a la prostitució, de les quals un 80% l’exercirien contra la seva voluntat. La “Policia Nacional” afirma que a l’Estat hi ha entre 1.400 i 1.500 locals en què es practica la prostitució i que

un 90% de les prostitutes són immigrants. També es calcula que tan sols un 5% de les persones que exerceixen la prostitució són homes. [4 i 5]

Dit això, cal posar de relleu que l'explotació sexual i el tràfic d'éssers humans són delictes tipificats al Codi Penal que han de ser condemnats tant en el pla jurídic com en el moral. Es tracten d'atemptats greus contra els drets fonamentals i la mateixa dignitat humana. Una actuació enèrgica contra aquestes conductes és necessària tant per la vulnerabilitat de les víctimes com pel fet que es tracten de formes greus de delinqüència internacional. Aquest article, però, tracta de l'exercici lliure de la prostitució, la seva relació amb la moral i la justificació (o no) de la imposició normativa en el sector. A grans trets, en l'actualitat existeixen tres models ideològics per abordar la temàtica que ens ocupa: el prohibicionisme, la reglamentació i l'abolicionisme. [6]

Són immorals l'exercici o el consum d'un servei de prostitució?

Si bé és cert que la societat ha anat assimilant, de forma un tant superficial, una idea de **liberalisme sexual** que ha produït una gran tolerància social per una sexualitat més desinhibida, també és veritat que la prostitució genera preocupació, principalment pels problemes de convivència ciutadana que genera l'entorn en què s'exerceix.

El doble barem que s'aplica amb la prostitució és, però, evident. En aquest sentit, llenço unes quantes preguntes a l'aire amb la finalitat que reflexionem sobre els atemptats contra la dignitat humana (i, molt concretament, contra la dignitat de la dona) que trobem en el nostre dia a dia i que no reben la mateixa atenció que la prostitució.

- Sembla que el consum de pornografia està més normalitzat socialment que els serveis de prostitució directa. No són totes dues coses formes de violència i dominació sobre la dona? Una sí i l'altra no? Cap de les dues?
- El fet que les empreses dedicades a l'oci, com les discoteques, permetin l'entrada gratuïta de les dones i, per contra, facin pagar als homes, no es tracta d'una mercantilització del cos de la dona socialment acceptada?
- És també immoral que es contracti un servei d'acompanyament (scorts) en què no es produeix cap oferiment sexual?

En cas que arribéssim a la conclusió que l'exercici o consum de la prostitució **atempta contra la moral col·lectiva d'una societat**, també hauríem de fer-nos les preguntes següents: és motiu suficient per justificar la imposició normativa? I la imposició de sancions? I, en cas afirmatiu, contra qui? Si responem aquestes preguntes podrem desvelar el conflicte conceptual plantejat al títol de l'article. Depenent de les respostes tindrem una o altra d'aquestes situacions:

- Si no es penalitza la prostitució però tampoc no es regula ni es reconeix com una professió assimilable a les altres ens trobem en un buit legal que no afavoreix ningú, ja que amara d'inseguretat jurídica tant el consumidor com la persona que està oferint el servei de prostitució. És la **situació actual**.

- Si es regula i es laboralitza la prostitució estarem parlant de professionals del servei de la prostitució, amb drets i deures equiparables als de qualsevol treballador. És un cas de **reglamentació**.
- Si es penalitza el client pel consum d'un servei de prostitució, estarem parlant de les prostitutes com a víctimes que necessiten la protecció del sector públic i estarem plantejant la prostitució com un mal al què cap persona lliure s'entregaria racionalment. És la postura de l'**abolicionisme**.
- Si es penalitza la persona que exerceix la prostitució, estarem parlant de les prostitutes com a delinqüents que mereixen el blasme social i la persecució judicial. És la posició del **prohibicionisme**.

En cas que arribéssim a la conclusió que l'exercici de la prostitució **no atempta contra la moral social** i que, en conseqüència, ha de ser regularitzada, hauríem de plantejar-nos si es tractaria d'un contracte d'arrendament de serveis vàlid de dret. Podríem partir de les següents premisses:

- Hi hauria una part que s'obligaria a prestar un servei per un determinat preu.
- Seria un acte que no perjudicaria tercers i que, en conseqüència, no requeriria de la intervenció estatal. Aquí alguns moviments feministes podrien argüir que la prostitució perjudica la col·lectivitat de les dones per la mercantilització del seu cos, com a imatge de la dominació del patriarcat sobre la dona o com a forma de violència envers ella.
- Hi hauria lliure consentiment. En aquest punt les **teories ambientalistes** podrien argumentar que la prostitució no es pot tractar d'una decisió lliure fora de condicionants socials. Tot i que, de fet, l'ambientalisme es pot fer servir per negar la pròpia existència de qualsevol decisió lliure i el seu ús per negar la llibertat de les prostitutes voluntàries pot ser indicatiu, precisament, de prejudicis socials.
- Les dues parts haurien de ser majors d'edat i en plenes facultats.
- El contracte seria de caràcter temporal i no podria impedir l'exercici de decisions futures.

Té l'Estat l'obligació de ser perfeccionista o paternalista en el sector de la prostitució?

La primera qüestió que cal plantejar-se és si algunes posicions legitimen inconscientment una forma de **populisme moral**, una doctrina per la qual la determinació de com han de viure les persones es pren per majoria. La segona qüestió que cal que ens plantejem, estretament relacionada amb la primera, és la que fa referència a l'**autonomia personal** com a finalitat de l'ésser humà i la seva extensió fins a les últimes conseqüències. Podem agrupar les respostes a aquestes qüestions en dos grans camps, l'**intervencionisme** i el **liberalisme**. Les **teories intervencionistes**, defensen que l'Estat té el deure d'interferir en l'elecció individual dels plans de vida de les persones per evitar la destrucció de la moral social i, en conseqüència, de la mateixa societat (com va

argumentar, per exemple, Lord Devlin). Les **teories liberals**, en canvi, prescindeixen de les consideracions de moralitat pública i defensen tres principis configuratius bàsics:

- **Principi d'autonomia:** l'Estat no ha d'interferir en els plans de vida dels seus ciutadans.
- **Principi d'inviolabilitat:** l'Estat no ha d'imposar sacrificis ni privacions que no redundin en el mateix benefici de l'individu. L'Estat no pot instrumentalitzar la persona per obtenir altres finalitats i encara menys si no hi ha una compensació per la qual es gratifiqui la persona perjudicada.
- **Principi de dignitat:** l'Estat ha de protegir la dignitat dels individus, entesa com el respecte per les seves decisions i creences.

Sobre la base d'aquests principis, es plantegen tres qüestions que el lector pot desvelar:

- L'intervencionisme, tracta les persones que exerceixen la prostitució com a incompetents bàsics pels quals l'Estat ha de prendre decisions?
- Existeix realment un interès benèvol per part de l'Estat? La seva incapacitat per fer front als delictes de tràfic de persones i a l'explotació sexual és una justificació suficient per imposar mesures restrictives als individus que exerceixen la prostitució lliurement?
- I la darrera pregunta, la qüestió per excel·lència: tan dolent seria que els i les professionals del sector comptessin amb sindicats, dret de vaga, cotitzessin a la seguretat social, tinguessin inspeccions laborals i sanitàries, mútues, seguretat social, salari mínim, baixes per malaltia, vacances o jornada laboral?

Jo mateixa he intentat respondre les preguntes plantejades i m'he documentat sobre els efectes de la regularització en altres països europeus. Sóc conscient que les principals crítiques a les postures que advoquen la regularització de la prostitució fan referència als efectes nuls o negatius que tindria aquesta regulació sobre la societat. Primerament es fa necessari dir que es valoren excessivament els efectes perversos de la regularització: tota política pública té el risc de produir efectes no desitjats, però això no és una raó suficient per no implementar-la. A més, la penalització o "aregulació" actual és un error gravíssim [8], ja que no soluciona cap de les problemàtiques socials vinculades a l'exercici de la prostitució: ni resulta efectiu per desarticular les màfies, ni ajuda les persones que exerceixen la prostitució forçades per una circumstància ambiental. **Contràriament, la regulació tindria una repercussió positiva –encara que no tingués un impacte general– per totes aquelles persones que exerceixen voluntàriament la prostitució.** És una responsabilitat política dels partits oferir garanties a aquestes persones, amb independència del seu percentatge poblacional, perquè ells i elles també són ciutadans i ciutadanes amb drets i obligacions.

La incapacitat de l'Estat per fer front als delictes de tràfic de persones i a l'explotació sexual no és una justificació suficient per negar-se a regular l'exercici voluntari de la prostitució: si aquest fos el motiu de la situació legislativa actual, es podria afirmar que **la intenció de l'Estat no és benèvola amb els seus ciutadans.** L'Estat té l'obligació de dotar els homes i dones que exerceixen la prostitució d'eines legals que els permetin mantenir relacions laborals en un marc de seguretat jurídica que els faci participants de les arques públiques.

Finalment, quant a les crítiques ambientalistes que puguin sorgir de la regulació de l'activitat en qüestió –les que argumenten que les dones i homes que exerceixen la prostitució es troben sotmesos a circumstàncies exteriors alienes que han anul·lat la seva capacitat d'elegir lliurement–, jo faria la següent reflexió: si una persona s'ha vist forçada a exercir la prostitució pel fet de trobar-se en una situació d'irregularitat en un país estranger, pel fet d'haver-se criat en un ambient desestructurat o per raó d'un problema de drogoaddicció, ¿no seria més lògic entendre que la problemàtica resideix en una incapacitat normativa quant a l'adquisició de la residència, o en una insuficient inversió en assistència social ciutadana? **No s'està intentant arranjar el problema pels efectes en comptes de fer-ho per les causes?** Penalitzar la prostitució ni farà que l'activitat desaparegui ni la farà menys conflictiva, ni, encara menys, resoldrà problemàtiques estructurals que **només poden ser resoltes mitjançant la inversió de qualitat en polítiques públiques efectives.**

Conclusió

L'Estat espanyol, per tradició i per les obligacions d'ordre jurídic tant intern com d'origen internacional, aborda la prostitució com una vulneració dels drets humans de les persones que es troben al sector. A conseqüència d'això, la intervenció estatal no fa cap distinció entre prostitució lliure i forçada. De manera similar, en l'actualitat, un gruix considerable de la població entén que la prostitució atempta contra la dignitat de les persones que l'exerceixen i que, de fet, es tracta d'una forma de violència de gènere. [3]

Tot i això, si tenim en comptes les persones que es consideren a si mateixes professionals d'un sector encara sense regular i que hi exerceixen lliurement, ¿no hauríem de considerar que tenen dret d'exigir, com a ciutadans i ciutadanes, un marc legal que els protegeixi i que els diferenciï de les màfies delictives? No forma part de la seva dignitat humana que se'ls consideri professionals autònoms? És just que se'ls consideri víctimes o delinqüents d'un acte que no està ni tan sols tipificat com a delicte?

Dit això, i exposada la meva pròpia visió, deixo al criteri del lector la resposta a les incògnites morals plantejades al llarg de l'article. Alhora, queda a mans del legislador donar una resposta a la qüestió plantejada inicialment: "prostituta: víctima, delinqüent o professional del sector?" [9]

Imatge de portada: Prostituta a la carretera de Castelldefels. **Font:** AIMUR.org

Notes:

- 1.- http://cat.elpais.com/cat/2015/11/17/catalunya/1447766638_116999.html
- 2.- <http://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20160115/301411262777/criticas-colau-prostitucion.html>
- 3.- http://www.lourdesmunozsantamaria.cat/IMG/pdf/INFORME_PONENCIA_PROSTITUCION.pdf
- 4.- <http://www.europapress.es/sociedad/noticia-situacion-prostitucion-espana-20150421141927.html>
- 5.- <http://www.abc.es/sociedad/20150918/abci-mujeres-obligadas-prostitucion-201509181643.html>
- 6.- http://www2.uned.es/ca-tortosa/Biblioteca_Digital/Biblio/Carmen_Carretero/Espana.pdf

7.- <http://docplayer.es/11794833-La-prostitucion-a-debate-en-espana.html>

8.-

https://vagosymaleantesdotcom.files.wordpress.com/2014/12/prostitucion_y_politicas_publicas_barcelona_-_genera_-_nov2014-2.pdf

9.- <http://www.elmundo.es/espana/2015/10/11/56198e1ce2704e34728b45d2.html>